

XVI. Antiqua.¹ Si priusquam expellantur animalia de frugibus exierint.

Si iumenta vel pecora de fructibus², priusquam expellantur, exierint, ea non liceat comprehendere³, quia utrum ipsa damnum fecerint, nescitur. Nam si ea ipse, cuius sunt, aut quicunque vicinus expulerit, dominus iumentorum vel pecorum aestimationem damni implere cogatur.

IV. TITVLVS DE DAMNIS ANIMALIVM, VEL DIVERSARVM RERVM.

I. Si caballus vel animal alienum, aut de ligamine tollatur, aut extra voluntatem domini in aliquo fatigetur.

II. Si præstitum animal contra definitionem et voluntatem domini fatigetur.

III. Si caballi aut cuiuscumque animalis coma vel cauda turpetur.

IV. Si alienum animal testiculis desecetur.

V. Si iumenti partus excutiatur.

VI. Si cuiuscumque animalis partus excutiatur.

VII. Si qualiacumque animalia ab invicem evertantur.

VIII. Si damno vel iniuria impellente, aut sine damno alienum animal occidatur.

IX. Si bos alienus sine domini voluntate operibus subiugetur.

X. Si qualiacumque animalia trituri areae fatigentur.

XI. Si pecus absque damno in clusuram mittatur.

XII. Si animal cuicunque faciat quodcumque damnosum.

XIII. Si quodcumque animal quacumque percusione debilitetur vel occidatur.

XIV. Si pecus alienum, sciente aut ignorantie domino, gregi alterius misceatur.

XV. Si animali quodcumque pavidum inligetur, per quod ruptum aut debilitetur, aut morietur.

XVI. Si vitiosum animal, quem apud domi-

I. Antiqua.⁸ Si caballus vel animal alienum, aut de ligamine tollatur, aut extra voluntatem domini in aliquo fatigetur.

Si quis caballum alienum⁹, vel aliud animal de pedica, sive¹⁰ de ligamine tulerit sine conscientia domini sui, unum solidum ei det. Et

¹ Toled. got. sin autor ni nota.

² Complut. de frugibus.

³ Complut. occupare.

⁴ Toled. got. sin autor ni nota.

⁵ Toled. got. Si labia pecorum, vel aures qui in fructibus &c.

XVII. Antiqua.⁴ Si in fructibus animalia præventa quacumque aliquis detruncatione turpaverit.

Si labia⁵ pecoribus, aut cæteris animalibus, caudam, aures vel alia membra qui in fructibus suis comprehendenter, inciderit, aut turpaverit; illa quæ deformavit obtineat, et domino pecorum alia sana et similia restituere non moretur.

II. Flavius Recesvintus Rex⁶.

Si præstitum animal contra definitionem et voluntatem domini fatigetur.

Quicumque contra voluntatem eius qui præstitit animal supra definitionem cursu, oneribus, vel itinere fatigaverit, per decem millia⁷ det solidum unum. Quod si minus quam decem milia fuerint, aestimato itinere vel labore, aestimetur et compositio damni. Nam si debilitatus aut mortuus fuerit, debilem sibi habeat, et similem reddat. Pro mortuo vero vivum talem sine excusatione restitut.

III. Antiqua.³ Si caballi aut cuiuscumque animalis coma vel cauda turpetur.

Si quis alieni caballi comam turpaverit, aut caudam curtaverit, eiusdem meriti alium cum eo sine dilatione domino restitut. Si vero alterum qualecumque animal curtaverit, per singula capita singulos trientes reddere compellatur.

IV. Antiqua.⁴ Si alienum animal testiculis desecetur.

Qui alienum animal, aut quemcumque quadrupedem, qui ad stadium fortasse servatur, in vita domino vel nesciente castraverit, vel bovem aut quæ non castrantur castraverit⁸, domino in duplum cogatur exsolvere, cui propter invidiam hoc videtur intulisse dispendium.

V. Antiqua. Si iumenti partus excutiatur.

Si quis quo cumque pacto partum equæ prægnantis excusserit, pulletrum anniculum illi, cuius fuerat⁹, mox reformat.

VI. Antiqua.⁷ Si cuiuscumque animalis partus excutiatur.

Si quis vaccam prægnantem abortare fecerit alienam, talem aliam cum vitulo domino reformare cogatur, et illam, cui partum excusit, ipse accipiat. Hæc et de aliis quadrupedibus forma servetur.

¹ Card. añade: Antiqua. Legion. y S. J. R. sin autor ni nota.

² Legion. per decem milliaria.

³ Complut. sin autor ni nota.

⁴ Toled. got. sin autor ni nota.

⁵ Legion. y Complut. secaverit. Lind. vel quæ non secantur castraverit.

⁶ Complut. cuius equa fuerit.

⁷ Toled. got. y Complut. sin autor ni nota.

⁸ Card. Toled. got. y Complut. sin autor ni nota.

⁹ Card. y Lind. conliserint vel occiderint.

¹⁰ Toled. got. S. J. R. y Complut. sin autor ni nota.

VII. Antiqua.⁸ Si qualiacumque animalia ab invicem evertantur.

Si cuiuslibet iumenta, aut armenta, vel alia pecora se invicem forte conliserint⁹; dominus iumenti, vel aliorum animalium, aliud eiusdem meriti eius domino reddat, et illud debilitatum aut occisum sibi obtineat.

VIII. Antiqua.¹⁰ Si damno vel iniuria impellente, aut sine damno alienum animal occidatur.

Si quis alienum animal occidisse aut vulnerasse convincitur, non damno qualicumque compulsus, aliud eiusdem meriti domino reformare cogatur; et si servus est, L. flagella publice suscipiat; ingenuis vero V. solidos det. Nam si eumdem damni commovit iniuria, ut eum occideret aut debilitaret, pretium pecudis aut animalis redditum occisi vel debilitati, et nihil patiatur iniuria.

IX. Antiqua.¹¹ Si bos alienus sine domini voluntate operibus subiugetur.

Si quis bovem alienum iuxterit sine conscientia domini eius ad aliquid carriendum, sive pro voluntate sua retinendum, eiusdem meriti cum eo alium domino reddat.

X. Antiqua.¹² Si qualiacumque animalia in trituri areae fatigentur.

Si quis caballum, aut aliud quodcumque alienum animal in aream miserit¹³, per singula capita singulos solidos reddat. Et si per hanc occasionem animal mortuum fuerit, et solidum reddat, et eiusdem¹⁴ meriti animal domino cogatur exsolvere¹⁵.

XI. Antiqua.¹⁶ Si pecus¹⁷ absque damno in clusuram mittatur.

Qui absque aliquo damno in clusura pecus¹⁸ detinuerit alienum, si servus hoc nescio domino¹⁹ fecerit, tantummodo XL. ictus accipiat flagellarum. Si ingenuus fuerit, per duo²⁰ capita tremissem unum ei, cuius pecus inclusum est, cogatur exsolvere. Quod si ex ipsis pecoribus aliquid debilitatum aut mortuum fuerit, et iuxta superiorum legem compositio fiat.

¹¹ Toled. got. S. J. R. y Complut. sin autor ni nota.

¹² Toled. got. S. J. R. y Complut. sin autor ni nota.

¹³ Legion. miserit sine conscientia domini sui.

¹⁴ Toled. got. et eiusdem meriti caballum vel aliud animal restitut domino eius.

¹⁵ Legion. reformare.

¹⁶ Toled. got. y Complut. sin autor ni nota.

¹⁷ Toled. got. pecus alienum.

¹⁸ Lind. inclusum.

¹⁹ Legion. domino ignorante. Lind. nesciente.

²⁰ Toled. got. per singula capita.

XII. Antiqua. *Si animal cuiuscumque faciat quodcumque damnosum.*

Si cuiuscumque quadrupes aliquid fecerit fortasse damnosum, in domini potestate consistat, utrum quadrupedem noxiū tradat, an ei qui damnum pertulit, vel aliquid exceptit adversi iuxta iudicis estimationem componat².

XIII. Antiqua. *Si quodcumque animal quacumque percussione debilitetur vel occidatur.*

Si quis alienum iumentum percusserit, ita ut debile efficiatur, aut de ipsa fortasse percussione mortuum fuerit; ille qui percussit aliud eiusdem meriti domino reformare cogatur, et illud debile suę vindicet potestati. Quod si iumentum non habuerit, pretium iusta estimationis⁴ domino iumenti restituat. Et similis ordo, tam de caballo, quam de bove vel reliquis animalibus ab omnibus observetur.

XIV. Antiqua. *Si pecus alienum, sciente aut ignorantie domino, gregi alterius misceatur.*

Si cuiuslibet pecora cum alicuius animalibus se miscerint, et hoc ipse perspexerit, et sic de ipsis grege abierint, ut nullam ex hoc conscientiam habeat; dominus pecorum sacramenta ab eodem accipiat, quod non ipsis fraude vel culpa exinde abscesserint, et nec sibi ea præsumpsit, nec alicui tradidit, et nihil cogatur exsolvere. Quod si ad domum suam adduxerit, et iudicem non monuerit⁶, vel in conventu publico infra octavam⁷ diem non contestaverit, duplum satisfaciat.

XV. ⁸ Si animali quodcumque pavidum inligetur, per quod ruptum aut debilitetur, aut moriatur⁹.

Si quis caput mortui pecoris, aut ossa vel aliquid unde animal terreatur, ad caudam¹⁰ cabal-

¹ Toled. got. y Complut. sin autor ni nota.

² Complut. damni compositio fiat.

³ Card. Toled. got. S. J. R. y Complut. sin autor ni nota.

⁴ Complut. y Lind. iuxta estimationem.

⁵ S. J. R. y Complut. sin autor ni nota.

⁶ Complut. intimaverit.

⁷ Toled. got. y Complut. octo dies.

⁸ Card. y Legion. Antiqua. Toled. got. sin autor ni nota.

⁹ Toled. got. occidatur.

¹⁰ Card. ad eundem animal crediderit alligandum, et per hoc ruptum probetur, aut mortuum aliud sanum animal domino &c.

¹¹ Complut. caballi alligaverit.

¹² Card. Quod si animal.

¹³ Toled. got. S. J. R. y Complut. sin autor ni nota.

¹⁴ Card. iuxta istam legem.

¹⁵ Legion. honestum D. solidi componantur. De ingenuis

li¹¹ crediderit alligandum, et per hoc currendo ruptus probetur, aut mortuus; aliud sanum caballum domino reformare non moretur, quia legum statuta transcendit. Quod¹² si caballus nihil debilitatis incurrit, L. ictus accipiat flagellorum. Si servus hoc fecerit, C. verberibus addicatur.

XVI. Antiqua. *Si vitiosum animal, quum apud dominum est, cuiuscumque aetatis occidisse hominem videatur.*

Si quis bovem aut taurum, vel quemcumque quadrupedem noxiū habuerit, aut vitiosum; eum antequam alicui noceat, non moretur occidere. Quod si de vitio quadrupedis ex vicinorum contestatione cognoverit, et postea eum reservaverit, aut paverit, vel distulerit occidere, ac postea alicui mortem aut debilitationem, sive vulnus intulerit; iuxta¹⁴ leges componere non moretur, sicut est de homicidis, id est, viris ac mulieribus, infantibus, servis vel ancillis compositio constituta. Ita ut si iugulaverit aliquem ipse quadrupes¹⁵ de ingenuis personis, D. solidi componantur. Pro libertis autem medietas huius compositionis, id est, CCL. solidi pro eo qui occisus est, in satisfactione dabuntur. Si autem servum alicuius occiderit, duos eiusdem meriti servos dominus eius qui occisus est, in satisfactione recipiet. Annos habens¹⁶ ingenuis XX., CCC. solidi componantur¹⁷, et ab hoc usque ad eum qui annos L. habuerit, unam compositionem iubemus stare. A L. annis usque ad illum qui habet LXV.¹⁸, CC. solidi componantur. Qui vero super hoc habuerit, C. solidi componantur¹⁹. Qui²⁰ XV. annos habuerit, CL. solidi componantur. Si infra XIV.²¹ annos habuerit, CXL. solidi componantur. Si infra XIII. annos habuerit, CXXX. solidi dentur. Si infra XII., CXX. solidi dentur. Si infra XI., CX. Si infra X., C. Si vero novem, aut octo, vel septem, LXL. solidi componantur. Et si sex, vel quinque, aut quatuor annorum fuerit, LXXX. solidi componantur²². Si certe trium vel duorum annorum fuerit, LXX. solidi componantur²³. Nam si unius anni fuerit, LX.

personis in annis XX., CCC. solidi componantur. Pro libertis huius compositionis medietas persolvatur: et ab hoc usque ad eum &c. Complut. quadrupes de ingenuis in annis XX., CCC. solidis componantur. Pro libertis &c. Toled. got. quadrupes in annis XXI., CCC. solidis componantur, et ab hoc usque ad eum.

¹⁶ Desde las palabras Annos habens hasta concluir la ley faltas en Card.

¹⁷ S. J. R. componantur. Pro libertis vero medietas huius compositionis persolvatur.

¹⁸ Complut. LXXV.

¹⁹ Legion. dentur.

²⁰ Complut. Si.

²¹ Legion. si in quarto decimo anno fuerit. Complut. si in XIV. annis fuerit si in XIII. &c.

²² Legion. solidos solvat.

²³ Legion. y Lind. solidos det. Complut. solidos reddat.

solidi componantur. Et si filiam alicuius aut uxorem iugulaverit, a XV. anno usque ad XL. CCL. solidi componantur, et a XL. usque ad sexagesimum, CC. solidi componantur. Quod si superior annorum numerus fuerit, C. solidi componantur. A quinto decimo vero anno, aut inferius, sicut et de pueris est constitutum², medietatem compositionis eius secundum aetatem vel sexus ordinem reddere compellatur³.

XVII. Antiqua. *Si animal vitiosum quis a se abiiciat, vel non abiectum retineat.*

Si quis bovem aut aliud animal nocivum⁴ vel vitiosum habuerit, eum occidere, vel a se proiicere non moretur; ita ut vicinis omnibus notum faciat, quia eum a se proiecit. Quod si eum non occiderit aut proiecerit, sed servaverit, quidquid damni admiserit⁵, ille componat⁶, qui eum apud se reservasse cognoscitur.

XVIII. Antiqua. *Sue habendum culpe, si irritatum animal noceat irritantem.*

Si quis vitiosum bovem aut canem, vel aliud animal contra se in ira concitaverit, quidquid passus fuerit, culpe eius, qui hoc pertulit, oportet adscribi.

XIX. Antiqua. *Si iuste aut iniuste concitatus canis quempiam debilitasse vel occidisse probetur.*

Si aliquem canis momorderit alicuius, et de morsu illius aliquis debilitatus probetur, aut mortuus, domino canis nihil calumniæ moveatur: si tamen eundem canem, ut morderet, non irritasse cognoscitur. Quod si canem suum, ut furem aut quemcumque criminosum comprehendenter, irritavit, et ita momorderit fugientem; si de morsu illius fuerit debilitatus aut mortuus, nihil ex eo causationis existat. Nam si eum ad innocentem forsitan iniuriandum incitavit¹⁰, tanquam si ipse vulnus intulerit, iuxta leges componere non moretur.

¹ Legion. CL.

² Legion. y Complut. superius est comprehensum.

³ Legion. S. J. R. y Complut. aetaten: Si vero servum alicuius occiderit, duos eiusdem meriti servos dominus eius qui occisus est, in satisfactione restituant. Las cuales palabras estan mas arriba en esta misma ley.

⁴ Toled. got. S. J. R. y Complut. sin autor ni nota.

⁵ Complut. nocuum.

⁶ S. J. R. admiserit, in duplum ille componat &c.

⁷ Complut. componat in duplum.

⁸ Toled. got. S. J. R. y Complut. sin autor ni nota.

⁹ Toled. got. S. J. R. y Complut. sin autor ni nota.

XX. Antiqua. *De cane damnoso.*

Si cuiuslibet canis damnosus fuerit, ut devastet vervices, vel alia pecora forte evertere coepit, et deprehensus fuerit; ipse dominus canis, ubi ex hoc fuerit commonitus¹², eum illi tradat cui damnum primus constat fuisse inlatum, ut¹³ eum occidat. Quod si eum occidere noluerit, vel illi tradere cui damnum primum constat fuisse inlatum; quidquid postmodum canis damni admiserit, dominus canis duplam compositionem reddere non moretur.

XXI. Flavius Cindasvintus Rex¹.

De lesione vestis.

Si quis qualibet occasione vestem abscederit, vel ruperit alienam, atque sordibus maculaverit, et talis macula in ueste patuerit, ut extra foeditatem tolli minime possit; pro facti crimine¹⁵ obnoxius teneatur¹⁶, ita ut similem vestem integrum restituant. Quod si tale vestem non habuerit, domino huius vestis pretium, quantum integra illa quæ rupta est, vel excissa atque maculata est valere potuit, dare compellatur. Vestem vero, quæ rupta vel maculata est, ille accipiat, qui hanc compositionem exsolverit. Si vero servus hoc fecerit, et dominus pro eo componere noluerit, servum pro qualitate criminis tradere non moretur.

XXII. ¹⁷ Antiqua. Si fraudulenter quis ambulans, in laqueos feris preparatos incidat.

Si quis sudes in vinea posuerit, sive in campo propter feras, et ibi aliquis dum furtum facere tentat inciderit, culpe eius oportet adscribi, qui vulnus excipit, quod in rem alienam fraudulenter ingressus est.

XXIII. Antiqua. Vi qui laqueos feris ponit, et loca discernat in quibus ponat, et vicinos admoneat.

Si quis in terris suis¹⁸, vineis foveas fecerit, ut feras in eisdem foveis vel desertis comprehendat, aut laqueos vel arcus protenderit, seu balistatas in locis secretis vel desertis, ubi via nullius.

¹⁰ Complut. incitaverit.

¹¹ Card. y Complut. sin autor ni nota.

¹² Complut. admonitus.

¹³ Legion. aut.

¹⁴ Card. Antiqua. Legion. y Toled. got. sin autor ni nota.

¹⁵ Lind. Fls. Rcds. Rex.

¹⁶ Card. admissione.

¹⁷ Complut. maneat.

¹⁸ Complut. sin autor ni nota.

¹⁹ Legion. Toled. got. S. J. R. Complut. y Lind. suis foveas in eisdem foveis comprehendat.

la est, quæ non consueverat frequentari, nec ubi pecudum possit esse accessus; si aliquius animal¹, per hanc occasionem quæ ad feras adparatur, extinguatur aut occidatur, pecus quod periit incautus venator exsolvat, quia quadrupes sibi ea cavere² non potuit. Homines vero proximos vel vicinos venator antea commoneat: et si post commonitionem quisque in hac incautus inruerit³, nihil⁴ ex hoc calumniæ venatori oportet opponi, quia se illi periculo, qui commonitionem audire neglexit, obiecit. Si quis vero de locis longinquieribus⁵ veniens, qui non fuerat ante commonitus, ignorans incidet, et fuerit debilitatus aut mortuus; is qui feris insidias vel laqueos præparavit, tertiam partem compositionis exsolvat, quæ fuerat hactenus debilitatis hominibus vel occisis in legibus comprehensa. Quia in itinere hominibus hoc periculum nescientibus apparare non debuit.

XXIV. Antiqua.⁶ De dannis iter publicum concludentium.

Si iter publicum clausum sit, rumpenti sepem aut vallum, nulla columnia moveatur. Ille vero qui viam clauerat quæ consueverat frequentari, si servus est, a iudice perducatur ad sepem, et C. flagella suscipiat, et per distinctionem iudicis priorem viam aprire cogatur, etiam si missis ibidem esse videatur. Si vero id fuerit a potentiore commissum, exigantur ei⁷ solidi XX.⁸ Reliquæ autem persona talia committentes, decenos solidos exsolvente compellantur: ita ut omnis huius rei compositio fisci viribus inferatur.

XXV. Antiqua.⁹ De servando spatio iuxta vias publicas.

Viam per quam ad civitatem¹⁰, sive ad provincias nostras ire consuevimus, nullus præcepti nostri temerator existat, ut eam excludat, sed in utrumque¹¹ medietas aripenni libera servetur, ut iter agentibus adiplicandi spatium non vetetur. Si quis autem huius legis præcepta transcederit, si maior persona est, det solidos XV. Inferiores vero personæ octenos¹² solidos solvant fisco profuturos. Qui certe iuxta huiusmodi viam, messem, aut vineam, vel pratum sive conclusum habere cognoscitur, sepe utrumque concludat; quod si propter paupertatis angustiam campum seipibus non possit ambire, fossatum pretendere non moretur.

¹ Toled. got. animal possit esse lessum per hanc &c.

² Legion. evitare.

³ Complut. inciderit.

⁴ Toled. got. venator nullam columniam pertimescat.

⁵ Legion. y Complut. longinquis.

⁶ Toled. got. S. J. R. y Complut. sin autor ni nota.

⁷ Complut. ab eo.

⁸ Toled. got. LX.

⁹ Toled. got. S. J. R. y Complut. sin autor ni nota.

¹⁰ Toled. got. civitates.

XXVI. Antiqua.¹³ Si de campis vacantibus iter agentium animalia expellantur.

Si quis de apertorum et vacantium camporum pascuis, licet eos quiske fossis præcinxerit, cabballos aut boves, aut cætera animalia generis cuiuscumque iter agentium ad domum suam inclusurus adduxerit, per duo capita¹⁴ tremissem cogatur exsolvere. Si vero ut non pascantur expulerit, per quatuor capita tremissem accipiat, qui excepit iniuriam. Quod si hac et quæ superius dicta sunt, servus domino nesciente commiserit, a comite civitatis vel iudice C. flagellorum ictibus verberetur, et dominus servi nullam columniam aut detrimentum sustineat.

XXVII. Antiqua.¹⁵ Ne iter agentibus pascua non conclusa¹⁶ ventur.

Iter agentibus in pascuis quæ conclusa non sunt, deponere sarcinam, et iumenta vel boves pascere non vetetur. Ita ut non uno loco plusquam biduo, nisi hoc ab eo cuius pascua sunt obtinerint, commorentr, nec arbores maiores vel glandiferas, nisi præstiterit silvæ dominus, a radice succidant. Ramos autem ad pascendos boves non prohibeantur competenter incidere.

XXVIII. ¹⁷ Ut qui in transitu fluminis culturam facit, laborem sepe circumdet.

Qui in eo loco, ubi transitus fluminis est, culturam fecerit vel præruptum ripæ, aut ubi pecora transeunt potuerit excludere, et fecerit fortasse culturas, sepem etiam facere non matur. Quod si non fecerit, et aliquid damni fuerit per hanc¹⁸ negligentia sua inutilitatem perpessus, nihil compositionis ab aliquo accipiat, quia negligentiam illius ad alterius damnum redundare non convenit.

XXIX. Antiqua.¹⁹ De discretione concludendorum fluminum.

Flumina maiora, id est, per quæ isoces²⁰ aut alii pisces maritimi subriguntur, vel forsitan retia aut quæcumque commercia veniunt navium, nullus ad integrum contra multorum commune

¹¹ Card. in utrisque lateribus.

¹² Toled. got. setenos.

¹³ Toled. got. S. J. R. y Complut. sin autor ni nota.

¹⁴ Complut. pro duobus capitibus.

¹⁵ Toled. got. S. J. R. y Complut. sin autor ni nota.

¹⁶ Complut. clausa.

¹⁷ Legion. y Lind. Antiqua.

¹⁸ Legion. per hanc negligentiam sive inutilitatem.

¹⁹ Toled. got. S. J. R. Complut. y Lind. sin autor ni nota.

²⁰ Lind. mesocos.

LIB. VIII. TITVL. V.

commodum suæ tantummodo utilitati consultulus excludat. Sed usque ad medium alveum, ubi maximus fluminis ipsius concursus est, sepem ducere non vetetur, ut alia medietas diversorum usibus libera relinquatur. Si quis contra hoc fecerit, exclusa ipsius a comite civitatis, vel a iudice sine aliqua excusatione rumpatur: et si honestioris loci persona est, X. solidos det illis quos impeditre conatus est. Si vero inferior persona est, V. solidos det, et L. flagella suscipiat. Quod si ab utraque parte huius fluminis duo¹ manserint, non liceat ad integrum flumen excludere, ut dicat unusquisque eorum quod medietatem suæ partis excluderit: sed alter superior, alter inferior clausuram² facere ex medietate fluminis non prohibeatur. Si vero locus non fuerit nisi tantummodo in uno transitu, sic excludatur, ut naves et retia per medium discurrere possint. Quod si comes civitatis, aut aliquis cuiuscumque clausuram contra hanc ordinationem nostram evertere præsumat, X. solidos domino clausuræ dare debeat. Certe si minor persona hoc fecerit, V. solidos clausuræ domino cogatur exsolvere, et L. flagella a iudice eius loci accipiat. Si servus hoc fecerit, C. verberibus subiacebit.

XXX. Antiqua.³ De confringentibus molina et conclusiones aquarum.

Si quis molina violenter fregerit, quod fregit

infra XX.⁴ dies reparare cogatur, et insuper XX.⁵ solidos compellatur exsolvere. Quod si infra statutum tempus non reparaverit, alios vi-ginti⁶ solidos implere cogatur, et C. insuper flagella suscipiat. Eadem et de stagnis quæ sunt circa⁷ molina, et conclusionibus aquarum præcipimus custodiri. Quod si servus talia præsumperit, et disrupta reparet, et C. verbera portet⁸.

XXXI. Flavius Recesvintus Rex⁹.

De furantibus aquas ex decursibus alienis.

Multarum terrarum situs qui indiget pluviis, foveri aquis studetur irriguis, cuius terræ ita experimentum tenetur, ut si defecerit aquarum solitus usus, desperetur confisus ex fruge proventus. Proinde ubi maiores aquæ sunt, si quis furtive aut malitiose aquam ex decursibus subtraxerit alienis, per quatuor horarum spatium det solidum unum. Vbi autem minores sunt derivations aquarum, per quatuor horas exsolvat tremissem unum. Aqua vero quantis horis alibi dilapsa convincitur, tantis ad irrigandum competenti tempore domino reformatur. Servus si sua sponte ista præsumperit, pro maioribus aquis C. flagella suscipiat: pro minoribus vero L. verberum¹⁰ cessionibus sucumbat.

V. TITVLVS DE PASCENDIS PORCIS, ET ANIMALIBVS

DENVNTIANDIS ERRANTIBVS.

I. De porcis in glandem præsumptive aut placito missis.

II. De porcis inter consortes ad glandem in communi fructu susceptis.

III. Si porci ad glandem sub placito suscepti, ante datas decimas furto leventur.

IV. De porcis errantibus in silva præventis.

V. Si quorūcumque animalium grec in pascua

I. ¹¹ De porcis¹² in glandem præsumptive aut placito missis.

Q. ui porcos in silva sua tempore glandis invenierit, primum custodi aliquid velut pigneris tol-

lat indicium, et domino pastoris vel parentibus mandet; ut, si convenerit, usque ad tempus decimarum porcos in silva sua permittat¹³, et pignus quod pastori tulerat, reformatre procurat. Quod si noluerit porcos illius in silvam suam

⁸ Complut. flagella suscipiat. Legion. accipiat.

⁹ Card. Fls. Chds. Rex. Antiqua. Toled. got. y Complut. sin autor ni nota.

¹⁰ Complut. verberationes sustineat.

¹¹ Legion. y Card. Antiqua.

¹² Card. De porcis qui in glandem præsumptive ante placent missi sunt.

¹³ Complut. pascere permittat.